

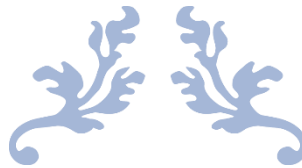
**RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING
YANGI O‘ZBEKISTON
RIVOJIGA TA’SIRI**

Xalqaro ilmiy-amaliy
konferensiyasi to'plami

21 IYUN

2023

**RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING YANGI O'ZBEKISTON
RIVOJIGA TA'SIRI**

**ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА РАЗВИТИЕ
НОВОГО УЗБЕКИСТАНА**

**IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE DEVELOPMENT
OF NEW UZBEKISTAN**

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi maqolalar to'plami

JUNE 21, 2023
KOKAND UNIVERSITY

"O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" O'zbekiston Respublika Prezidentining 5847-sonli Farmonida ko'zda tutilgan vazifalardan biri – ilmiy izlanish yutuklarini amaliyotga joriy etish yo'li bilan fan sohalarini rivojlantirish, ya'ni xalqaro ilmiy hamjamiyatda e'tirof etilishiga xizmat qilishdir. Shu va boshqa tegishli farmonlarda va qarorlarda belgilangan vazifalarini amalga oshirish maqsadida 2023 yil 21-iyun kuni Qo'qon universiteti "Raqamli texnologiyalar va matematika" kafedrası "Raqamli texnologiyalarning Yangi O'zbekiston rivojiga ta'siri" mavzusidagi xalqaro miqyosida o'tkaziladigan ilmiy-amaliy konferensiyasi maqolalar to'plamini e'lon qiladi

MAS'UL MUHARRIR

Zahidov G'ofurjon Erkinovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIRIYAT HAY'ATI

G'ulomov Saidahrór Saidahmedovich – iqtisodiyot fanlari doktori, akademik;

Ahmedov Durbek Quدراتillayevich - iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Mahmudov Nosir Mahmudovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Butaboyev Muhammadjon - iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Islamov Anvar Ashirkulovich - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent;

Ruziev Shohrusbek Ravshan o'g'li - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Mulaydinov Farxod Murotovich – Qo'qon universiteti, Raqamli texnologiyalar va matematika kafedrası mudiri

Texnik muharrir – Solidjonov Dilyorjon Zoirjon o'g'li

Ta'lim sifati yangi O'zbekiston taraqqiyotini yanada yuksaltirishning muhim omili / Raqamli texnologiyalarning Yangi O'zbekiston rivojiga ta'siri xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi to'plami. Kokand university, 2023 yil 21 iyun, - «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi» 2023.

© Matn. Mualliflar, 2023.

© Kokand university, 2023.

© «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», original maket, 2023.

72	SANOAT KORXONALARI UCHUN BULUTLI YECHIMLAR - Mulyadinov Farhod Murotovich	309-316
73	RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA KORXONA STRATEGIYASI - Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Hojiyev Ixtiyor Bahodirjon o'g'li	317-322
74	ХИЗМАТ КЎРСАТИШ КОРХОНАЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ - Худайбердиева Наргиза Низомиддин қизи	323-327
75	RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TILGA TA'SIRI: RETRONIMLAR - Xolmonova Sadoqat Abdubannoyevna	328-332
76	ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI - Abdullaev Akhrorjon Axadjon o'g'li	333-338
77	МОДЕЛЬ РАСПОЗНАЮЩИХ ОПЕРАТОРОВ, ОСНОВАННЫХ НА ПОСТРОЕНИИ ДВУМЕРНЫХ ПОРОГОВЫХ ПРАВИЛ - Н. М. Мирзаев, Ф.Ф. Мелиев	339-343
78	PUFAKCHALI SARALASH ALGORITMI VA UNING PYTHONDA IFODALANISHI - Jumakulov Abdumannon Kodirjonovich	344-348
79	ZILZILA SABABLARI VA UNING OQIBATLARI - Xoldarov Xatamjon Mo'ydinovich	349-353
80	XIZMAT KO'RSATUVCHI KOMPANIYALARDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH - A.O.Tillavoldiyev	354-357
81	TURISTIK MAHSULOTLAR VA XIZMATLAR MOHIYATIGA YONDASHUVLAR VA ULARNI DIVERSIFIKATSIYALASH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY JIHLTLARI - Sultonova Yulduzxon Kamoldinovna	358-362
82	XORIJIY TIL SIFATIDA INGLIZ TILINI O'RGANISH UCHUN ENG YAXSHI ELEKTRON MANBALAR - Dilyorjon Solidjonov	363-365
83	TADBIRKORLIK SUB'EKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI RIVOJLANTIRISH - Rustam Tohirov Solijonovich	366-370

**TURISTIK MAHSULOTLAR VA XIZMATLAR MOHIYATIGA YONDASHUVLAR VA ULARNI
DIVERSIFIKATSIYALASH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY JIHATLARI****Sultonova Yulduzxon Kamoldinovna**

Qo'qon Universiteti o'qituvchisi

sultonovayulduzxon66@gmail.com

Annotatsiya: Hammamizga ma'lumki, xizmat ko'rsatish sohasi kam xarajat bilan yuqori daromad olish uchun eng yaxshi sohalardan biri hisoblanadi. Xizmat ko'rsatish sohalaridan turizm sohasi esa ayrim davlatlarda YaIM ko'rsatkichida birinchi o'rinda turishi, bu sohaga yaxshigina e'tibor qilib, yuqori daromad olishga undaydi. Turizm sohasi bilamizki, o'zida qanchadan-qancha xizmatlarni mujassam etadi, ya'ni xorijiy mehmonning yurtimizga kelganidan to uning o'z Vataniga qaytguniga qadar oladigan barcha xizmatlar jamlanmasidir. Turizm sohasini rivojlantirish transport infratuzilmasini, turistlarni joylashtirish va oziq-ovqat bilan ta'minlash, xususan, bu borada amaldagi me'yorlardan orqada qolayotgan qator sub'ektlarni takomillashtirish zarurati bilan chambarchas bog'liq. O'zbekiston Respublikasida turizm sohasining jozibadorligini oshirish turizmni rivojlantirish markazlarining joylashuvini diversifikatsiya qilish va taklif etilayotgan turistik mahsulotlar turlarini ko'paytirish orqali amalga oshirilishi mumkin, ya'ni taklif etilayotgan hududiy turizm mahsulotlarining turlari va miqdorini oshirish. Turistik mahsulotni diversifikatsiya qilish O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirishning istiqbolli strategiyalaridan biridir.

Kalit so'zlar: turizm, diversifikatsiya, sayohat paketlari, geografik bozor, qulay tendentsiya, barqarorlik maqsadlari.

Kirish. Diversifikatsiya xilma-xillikni oshirish jarayonida sayohat va turizm firmalari bir qator tashqi ta'sirlarga duchor bo'ladi, masalan, siyosiy va iqtisodiy beqarorlik, mamlakatlardagi demografik jarayonlar, va hokazo. Shu munosabat bilan, diversifikatsiyada sayohat paketlari, geografik bozorlar va turizm texnologiyalari keng qo'llaniladi. Turizmga diversifikatsiyaning nazariy jihatlari yanada aniqlashtirish uchun, diversifikatsiya tushunchasiga yanada batafsil to'xtalib o'tish zarur. Diversifikatsiya nazariyasi va amaliyotini o'rganish C. Endryu, M. Gort va S. Berrilarning ishlaridan kelib chiqqan bo'lib, ular diversifikatsiyani korxonaning nomenklaturasi,

tarmoqlari va bozorlarini kengaytirish yo'li bilan tuzilmasini takomillashtirish deb ta'riflagan.²¹ Korxonalar E. Esinara tomonidan tubdan boshqacha talqin taklif qilindi, u noqulay sharoitlarda bozor faoliyati xavfini kamaytirish va kompaniyaning moliyaviy barqarorligi darajasini oshirish strategiyasi sifatida diversifikatsiyaning risk darajasi bilan bog'liqligiga ishora qildi²², bu diversifikatsiya maqsadiga ko'proq mos keladi. Kompaniyalarni diversifikatsiya qilishning turli shakllariga qiziqish va ularni baholash strategik menejment nazariyasining yangi fan sifatida shakllanishiga yordam berdi. Ushbu sohadagi asosiy tadqiqotlar kompaniyaning rivojlanish strategiyasi nuqtai nazaridan diversifikatsiya qilish g'oyasini shakllantiradigan P. Rameltning ishi hisoblanadi²³. Keyingi tadqiqotlar firmalarning diversifikatsiya strategiyalarini tahlil qilish va baholash, afzalliklarini aniqlash yondashuvlarini shakllantirish uchun asos bo'ldi. Bu sohadagi ishlardan I. Ansoff, F. Kotler, M. Porter, A. A. Tompson va A. J. Striklendlarni alohida ta'kidlash lozim. I. Ansoffning ta'rifini umumiy deb hisoblash mumkin: diversifikatsiya ma'lum bir korxonalar resurslarini mavjudlaridan sezilarli darajada farq qiladigan boshqa sohalarida qayta taqsimlashni o'z ichiga oladi.²⁴ Mahalliy olim, prof. B. Z. Milner diversifikatsiya deganda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, iqtisodiy foyda olish va bankrotlikning oldini olish maqsadida korxonalar, firma tomonidan ishlab chiqarilayotgan mahsulot turini o'zgartirish, ishlab chiqarishning yangi turlarini o'zlashtirish, assortimentni kengaytirish deb tushunadi²⁵. Yuqorida aytilganlarga asoslanib, diversifikatsiya (lotincha diversus - turli facio - qilaman) umumiy ma'noda alohida tashkilotlar, birlashmalar va boshqa xo'jalik yurituvchi sub'ektlar tomonidan ishlab chiqarilgan tovarlar va xizmatlar assortimentini kengaytirishni anglatadi. Bu ishlab chiqarishning yangi turlarini boshqa miqyosda tashkil etish, boshqa tarmoqlarga kirib borish bilan bog'liq bo'lib, tashkiliy tuzilma, xodimlarni boshqarish, ishlab chiqarish jarayonini tashkil etish va boshqalar kabi ishlab chiqarish va iqtisodiy faoliyat sohalariga ta'sir qiladi. Diversifikatsiyani talqin qilish asosida ekspertlar turizmida diversifikatsiya ta'rifini, ya'ni yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqishda ham, bozorlarga nisbatan mavjud taklifning kengayishi xilma-xilligini anglatadi. Bu sohada katta tafovutlar topilmadi. Shunday qilib, turistik mahsulotni diversifikatsiya qilish turizm sub'ektlari takliflarining innovatsion xilma-xilligidir. Ishlab chiqarish texnologiyalari sayyohlik mahsuloti va xizmatlarining yangi turlarini yaratish va rivojlantirishni, mavjud takliflarni birlashtirish va o'zgartirishni, yangi mintaqaviy turizmni shakllantirish yoki mavjud tarmoq tuzilmasini kengaytirishni, bozorlarni qayta yo'naltirish va yangi turizm turlarini ishlab chiqishni o'z ichiga

²¹ Антонова, И. С. Теория диверсификации экономики моногорода / И. С. Антонова // Вестник науки Сибири. – 2015. – № 2 (17). – С. 179- 193.

²² Yoshinara, E. Diversification strategy in Japanese company / E. Yoshinara, A. Sakuma, K. Itami. – Tokyo: Nippon Keirai, 1979. – 434 p.

²³ Rumelt, R. P. Strategy, structure and economic performance / R. P. Rumelt. – Boston: Harvard University Press, 1974. – 226 p.

²⁴ Ансофф, И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – Москва: Экономика, 1989. – 519 с.

²⁵ Мильнер, Б. З. Теория организации: учебник / Б. З. Мильнер. – Москва: ИНФРА-М, 2019. – 848 с.

oladi²⁶. Shu bilan birga, jarayonlarni diversifikatsiya qilish turistik mahsulotlarning faqat bitta yo'nalishini (masalan: turizmning etnik turini qo'shish, yangi marshrutlarni ishlab chiqish), bir hil xizmatlar turlarini (ishlaydigan mehmonxonalar toifalarini kengaytirish, ixtisoslashgan mehmonxonalarni diversifikatsiya qilish) ishlatish xavfini kamaytirishni anglatadi. Misol uchun turar joy turlari, (dam olish uylari, lagerlar va boshqalar), savdo bozori (yangi maqsadli auditoriyani aniqlash). Davom etishda, biz nisbatan tor faoliyat sohaslariga e'tibor qaratishni nazarda tutadigan assimetrik kontseptsiya - ixtisoslashuvga aniqlik kiritishga arziydi²⁷. Bir yoki bir nechta mahsulot bo'yicha ixtisoslashuv maqsad va uning o'ziga xosligining yaxlit imidjini shakllantirishga yordam beradi, to'siqlarni kamaytiradi va miqyos va tematik aloqalarni tejashni rag'batlantiradi²⁸. Oxirgi tadqiqotlar ijtimoiy-iqtisodiy sharoitning yomonlashuvi va tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanishni ko'rsatadi²⁹. Qayd etilgan oqibatlarni diversifikatsiya strategiyalari bilan qoplash mumkin, bunda turizm boshqa tarmoqlar bilan birgalikda rivojlanadi, bu uning qo'shimcha qiymatini oshiradi, shu bilan birga uning resurslarining barqarorligini hisobga oladi, turistik faoliyatning mumkin bo'lgan ishtirokchilari doirasini kengaytiradi, turizmni rivojlantirishni oshiradi³⁰. Richard Batlarning fikricha, iste'molchilar ongida bozor talabiga javob bera olmagan, keng turdagi tovar va xizmatlarni taklif etmagan, attraksionlarning qulayligini oshirmagan va vaqt o'zgarishiga moslasha olmagan yo'nalishlar e'tibordan chetda qolgan deb hisoblanadi³¹. Binobarin, bozor iqtisodiyoti sharoitida yangi mahsulot va xizmatlar raqobat kurashida asosiy vosita hisoblanadi. Belgilangan manzil faqat mavjud mahsulotlarga tayanishi mumkin emas, chunki ertami-kechmi, har bir mahsulot did, texnologiya va raqobatning tez o'zgarishi tufayli tanazzulga yuz tutadi. Pasayish oqibatlarini kechiktirish uchun turli vositalardan foydalanish mumkin. Eng istiqbollisi qayta ishlash - mahsulotlardan foydalanishning yangi usullarini topish va ilgari surish, bozorning yangi segmentlarini zabt etish yoki sotish darajasini saqlab qolish uchun mahsulotni yaxshilash. Biroq, qayta ishlash resurslari cheksiz emas, ya'ni ko'pchilik hududlar muntazam ravishda yangi mahsulotlarni ishlab chiqishni talab qiladi, chunki mavjud mahsulotlar singari, o'sish bosqichi yangilari uchun pasayish bosqichi bilan almashtiriladi. Ta'riflangan chora-tadbirlar

---

²⁶ Воробьева, Е. В. Диверсификация туристского продукта как способ развития туризма на региональном уровне / Е. В. Воробьева // Лицейские чтения. Шаг в будущее: современное студенчество как творческий, научный и профессиональный потенциал России: материалы XII Международной научн. студенческой конф. – 2020.

²⁷ Антонова, И. С. Теория диверсификации экономики моногорода / И. С. Антонова // Вестник науки Сибири. – 2015. – № 2 (17). – С. 179- 193.

²⁸ Weidenfeld, A. Tourism Diversification and Its Implications for Smart Specialisation / A. Weidenfeld // Coventry University: Sustainability. – 2018. – Vol. 10(2). – № 319. – P. 24-48.

²⁹ Romão, J. Impacts of innovation, productivity and specialization on tourism competitiveness—A spatial econometric analysis on European regions / J. Romão, P. Nijkamp // Current Issues in Tourism. – 2019. – Vol. 22(10). . – P. 1150–1169

³⁰ Воробьева, Е. В. Соотношение стратегий диверсификации и специализации туризма в управлении территорией / Е. В. Воробьева // Трансформация социально-культурной сферы в современных условиях: материалы Международной студенческой науч.-практ. конф. ОГИК. – 2020.

³¹ Butler, R. W. Tourism area life cycle / R. W. Butler, C. Cooper, (eds.). – Oxford: Goodfellow Publishers, 2011. – 33 p.

diversifikatsiya strategiyasi bilan ta'minlangan³². Diversifikatsiyaning sabablari bir qator olimlar va amaliyotchilar (I. Ansoff, N.K. Moiseeva, A.N. Petrova va boshqalar) tomonidan ko'rib chiqilgan mavzu bo'lib, asosiylarini ta'kidlab, umumlashtirish uchun:

1. Noqulay bozor, ishlab chiqarish yoki moddiy ta'sirlarga qarshi kurashish.
2. Potentsial turistlarning o'zgaruvchan ehtiyojlariga moslashish.
3. Agar u boshqa strategiyalarga nisbatan ko'proq foyda olishga imkon bersa.
4. Joriy faoliyat ortiqcha foyda beradi, uning bir qismini boshqa sohalarga investitsiya qilish mumkin.
5. Malakali mutaxassislarni jalb qilish.
6. Mintaqa to'yinganlik yoki talabning qisqarishi holatida.
7. Sinergetik ta'sir kutilmoqda.
8. Mavjud diqqatga sazovor joylarga ruxsat etilgan yuklamaning oshib ketishi natijasida yuzaga kelgan hududlarning egilishi.
9. Mavjud salohiyat va resurslardan foydalanish va boshqalar³³.

Keng ma'noda turizmni diversifikatsiya qilish ma'lum bir hududda va ko'p hollarda uzoq muddatli turizm samaradorligini oshirish zarurati tufayli amalga oshiriladi. Alohida-alohida, biz diversifikatsiya sababi sifatida barqarorlikka erishishni ta'kidlashimiz mumkin. Bu masala batafsilroq ko'rib chiqishni talab qiladi. Jahon sayyohlik tashkiloti (YuVTO) barqaror turizmni rivojlantirishni: hozirgi turistlar va mezbon mintaqalarning ehtiyojlarini qondiradigan, shu bilan birga kelajak uchun imkoniyatlarni himoya qiladigan va kengaytiradigan rivojlanish sifatida belgilaydi. U barcha resurslarni shunday boshqarishga olib keladiki, iqtisodiy, ijtimoiy va estetik ehtiyojlar madaniy yaxlitlikni, asosiy ekologik jarayonlarni, biologik xilma-xillikni va hayotni qo'llab-quvvatlash tizimlarini saqlab qolgan holda qondirilishi mumkin³⁴. Ushbu ishda professor. Bill Bramvelning ta'kidlashicha, ekologik muvozanatni saqlashga hissa qo'shadigan har bir urinish, mezbon mintaqadagi iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlarning yaxshilanishi bilan birgalikda barqaror deb tavsiflanishi mumkin, chunki barqarorlikning turli darajalari mavjud juda zaifdan, juda kuchligacha³⁵. Tasdiqlash uchun biz Ernandes-Kalzada MA, Peres-Hernandez C. C, Ferreiro-Seoane FJ tomonidan o'tkazilgan tadqiqot natijalarini keltirishimiz mumkin, ular matematik usullardan foydalangan holda turizm bilan bog'liq faoliyatning diversifikatsiyasi va inson rivojlanishi

³² Ergashxodjaeva SH.D. Innovatsion marketing. Darslik. –T.: Iqtisodiyot, 2019. – 191 bet.

³³ Ансофф, И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – Москва: Экономика, 1989. – 519 с. Ismatov.R.O, Ahmedov.O.T. Strategik menejment. O'quv uslubiy majmua Namangan-2016

³⁴ Bramwell, B. Coastal Mass Tourism: Diversification and Sustainable Development in Southern Europe / B. Bramwell. – Clevedon: Channel View Publications, 2004. – 357 p.

³⁵ Bramwell, B. Coastal Mass Tourism: Diversification and Sustainable Development in Southern Europe / B. Bramwell. – Clevedon: Channel View Publications, 2004. – 357 p.

o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatdi³⁶. Barqarorlik kontsepsiyasi bilan bog'liq Igor Ansoffning diversifikatsiya strategiyasi maqsadlarining uchta keng toifasi:

- qulay tendentsiya sharoitida muvozanatni yaxshilash uchun mo'ljallangan 11 ta o'sish maqsadi;
- barqarorlik maqsadlari - salbiy va oldindan aytib bo'lmaydigan kutilmagan vaziyatlardan himoya qilish;
- Chaqqonlik maqsadlari - tashkilotni kutilmagan holatlarga qarshi mustahkamlash³⁷.

Shu sababli, xavfni kamaytirishga turli yo'nalishlar, diqqatga sazovor joylar, mahsulotlar va xizmatlarni bir-birini qoplaydigan alohida o'zgaruvchilar sifatida birlashtirgan diversifikatsiyalangan portfelni ishlab chiqish orqali erishish mumkin. Turizm bozorlari o'ta zaif va tavakkal (o'zgaruvchanlik, noaniqlik, turistlarning turmush tarzi va ehtiyojlarining o'zgarishi va boshqalar) ekanligini hisobga olib, turizmni rivojlantiruvchi hududlar innovatsion bo'lishga, mahsulot va xizmatlarini diversifikatsiya qilishga majbur. Shunga ko'ra, turizmdagi diversifikatsiya raqobatdosh ustunliklarni rag'batlantirishda asosiy rol o'ynaydi³⁸. Shunday qilib, sayyohlik faoliyatini diversifikatsiya qilish turizm barqarorligiga erishish va shunga mos ravishda mintaqa rivojiga ko'maklashish uchun muhim ahamiyatga ega.

---

³⁶ Hernández-Calzada, M. A. Diversification in Tourism-Related Activities and Social Sustainability in the State of Hidalgo, Mexico / M. A. Hernández-Calzada, C. C. Pérez-Hernández; F. J. Ferreiro-Seoane // Sustainability. – 2019. – Vol. 11(22). – P. 1-17

³⁷ Ансофф, И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – Москва: Экономика, 1989. – 519 с.

³⁸ Weidenfeld, A. Tourism Diversification and Its Implications for Smart Specialisation / A. Weidenfeld // Coventry University: Sustainability. – 2018. – Vol. 10(2). – № 319. – P. 24-48.